

แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีแก่เยาวชนยุคดิจิทัลของ พระสอนศีลธรรม

Instilling the Way of Peace Into the Youth in Digital Era: A Guidline for The Buddhist Monk Teachers

พระมหาพงศ์ธร ธมฺมภาณี

Phramaha Phongsatorn Dhammaphanee

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: pongsatorn099@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบภาคสนาม มีวัตถุประสงค์งานวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัล 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัล โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหารและครู 2) ผู้อำนวยการ/นักวิชาการ ครูพระสอนศีลธรรม 3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวนทั้งสิ้น 12 รูป/คน

ผลการศึกษาพบว่า

1) สภาพปัญหาในการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนในสถานศึกษา คือ 1. ความรู้ความเข้าใจในการออกแบบแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล 2. สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของเยาวชนยุคดิจิทัล 3. สภาพปัญหาระยะเวลาในการปลูกฝัง 4. สภาพปัญหาด้านความต้องการของเยาวชน

2) พุทธสันติวิธีที่นำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรม คือ หลักกัลยาณมิตรธรรม คุณลักษณะสันติวิธีที่นำมาปลูกฝังคือ 1. ธรรมมีอุปการะมาก 2. โยนิโสมนสิการ 3. เบญจศีล/เบญจธรรม 4. ธรรมคุ้มครองโลก ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการใช้ชีวิตเป็นในศตวรรษที่ 21

องค์ความรู้งานวิจัย ได้แก่โมเดล 4 Strategy T-L-H-C Model ประกอบด้วย Teacher is a good Friend การพัฒนาทักษะตัวผู้สอนให้มีภาวะที่แห่งความเป็นกัลยาณมิตร Life long Learning For Peace :การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา Holistic Learning : การจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม Child centered learning : การเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง

คำสำคัญ: แนวทางการปลูกฝัง; สันติวิธี; ครูพระสอนศีลธรรม; เยาวชนยุคดิจิทัล

Abstract

This is the qualitative field research. The objectives are as follows: 1) to study the problems and obstacles in cultivating the peace traits of the moral teachers for youth in the digital age 2) to present the guidelines for the cultivation of the peace traits of the moral teachers for the youth in the age digital The research instruments were In-depth interview From 3 groups of informants, namely 1) Administrators and teachers 2) Director / Academic Moral teacher 3) Students grad 4-6., total of key-informant 11 person.

The research found that

1) The problems in cultivating the peace traits of the moral teachers for youth in educational institutions are 1. Knowledge and understanding in the design of the ways to cultivate the peace traits of the moral teachers for the digital age. Digital age youth. 3. State, problems, duration of cultivating the peaceful way of life for the digital age youth. crash

2) The Buddhist peace methods applied as guidelines for cultivating the peaceful traits of the teachers of the moral teaching are Kalyanamittitham principle นพ traits which instill in the way of cultivating peaceful means for youth are 1. Dharma has many patronages 2. Yonisomanasikara 3. the 5 precepts / the five ennobling virtues 4. virtues that protect the world. It is an important feature necessary for living in the digital age that society is constantly changing. This is in line with the skills needed in the 21st century that will bring happiness to the youth in the digital age to be good and happy people.

The research knowledge obtained from the Model 4 Strategy T-L-H-C Model consists of The teacher is a good Friend Skill development for teachers to have a friendly environment learning: student-centered.

Keywords: Teaching guidelines; Peace; Digital age

บทนำ

ในขณะที่โลกมีวิวัฒนาการด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเปิดโลกทัศน์ให้กับสังคมในวงกว้าง แต่ในขณะเดียวกัน พบว่า ปัญหาความรุนแรงในสังคมกับเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรุนแรงในกลุ่มเยาวชน ผลสำรวจของกรมสุขภาพจิตในปี 2559 ในกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 13-17 ปีที่มีประมาณ 4 ล้านกว่าคน พบว่า เยาวชนเป็นโรคพฤติกรรมเกรี้ยวกร้าว (conduct disorder) ร้อยละ 3.8 (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2559) ซึ่งเกิดจากปฏิกิริยาเคมีทางสมองและวุฒิภาวะการพัฒนาทางด้านจิตใจอันเนื่องด้วยความย่อหย่อนทางศีลธรรม

ปัญหาดังกล่าวนับว่าเป็นประเด็นที่ต้องเร่งแก้ไขโดยด่วน เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาเยาวชน สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) 7 ยุทธศาสตร์ย่อย หนึ่งในนั้น

ว่าด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ระบุสาระสำคัญว่ามุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา โดย

(1) การปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 (2) การเปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ (3) การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษาในทุกกระดับ ทุกประเภท (4) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต (5) การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และประชาคมโลก (6) การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และ (7) การสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

สอดคล้องกับเป้าหมายด้านการศึกษตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ความว่า การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายที่กล่าวไว้ในมาตรา 6 ความว่า มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข โดยได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในยุคโลกดิจิทัลนั้นครูควรมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและชี้แนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และบางครั้งอาจจะต้องเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนด้วย ครูยุคดิจิทัลจะต้องเตรียมความพร้อมและเข้าใจการพัฒนาศักยภาพตนให้มีความพร้อมที่จะเกื้อกูลเยาวชนทั้งความรู้และความประพฤติที่ดีงามซึ่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้วยการเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา (Critical thinking & problem solving) คิดสร้าง สร้างสรรค์และคิดค้นนวัตกรรม (Creativity & innovation) เข้าใจบนวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย (Cross-cultural understanding) ความร่วมมือ ทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, teamwork & leadership) การสื่อสาร รู้เท่าทันสื่อ และข้อมูลสารสนเทศ (Communications, information & media literacy) ซึ่งประเด็นเหล่านี้สามารถใช้รายวิชาศีลธรรมเช่น วิชาพระพุทธศาสนาเป็นกลไกหนึ่งที่จะมีส่วนสร้างเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้วิถีจิตตอลบนิวติแห่งสันติสุขกล่าวคือ การมีสติ การมียอมรับ การมีเหตุผล

เพื่อส่งเสริมทักษะนั้น เยาวชนจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา กล่าวคือ การพัฒนาจิตและปัญญา ด้วยการอบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้เยาวชนอยู่บนสันติวิถี การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความสนใจและพัฒนาทักษะตามการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยในฐานะครูพระสอนศีลธรรม ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงที่ทำหน้าที่จัดการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการสร้างพุทธสันติวิธีสำหรับเยาวชนของพระสอนศีลธรรม เพื่อนำหลักพุทธสันติวิธีมาประยุกต์ใช้ให้เกิดสันติสุขแก่เยาวชนผ่านกระบวนการสอนให้เยาวชนได้เข้าถึงคุณค่าแท้ในหลักพุทธสันติวิธี ซึ่งจะสามารถจัดปัญหาความขัดแย้งในเยาวชน และสร้างสันติสุขให้เกิดแก่สังคม ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็น คนดี เก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาพ ภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีนิสัยรัก การเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นักคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้คือ

ระยะที่ 1 สงเคราะห์องค์ข้อมูลการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีและทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชน ยุคดิจิทัล

ระยะที่ 2 ตั้งสมมุติฐานสภาพปัญหาการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีที่มีต่อเยาวชนยุคดิจิทัล

ระยะที่ 3 สร้างเครื่องมือเพื่อหาข้อมูลสภาพปัญหาและคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล

ระยะที่ 4 ตรวจสอบเครื่องมือ/ลงภาคสนาม/สรุปอภิปรายผล

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชน ของครูพระสอนศีลธรรม

ผลการศึกษาข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหาร/บุคคลกรครู นักวิชาการศึกษา ครูพระสอน ศีลธรรม และนักเรียนพบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนของ ครูพระสอนศีลธรรม มีดังนี้

1) **ความรู้ความเข้าใจในการออกแบบแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครู พระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล** : ครูพระขาดความรู้ความเข้าใจและเป้าหมายในการออกแบบ กิจกรรมที่จะปลูกฝังแก่เยาวชนยุคดิจิทัล โดยสามารถจำแนกออกดังนี้ (สัมภาษณ์นายวิยุทธ ไร่สูงเนิน, 22 มกราคม 2563) 1. ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาขาดความเข้าใจเป้าหมายตัวชี้วัด ในการออกแบบ การเรียนการสอนแก่เยาวชน ตามสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ขาด ประสบการณ์ทักษะความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการในช่วงวัย 3. การที่ครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ไม่ มีเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชนตามตัวชี้วัดของสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน และจิตวิทยาพัฒนาการในช่วง วัย ทำให้ไม่สามารถออกแบบแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนที่สอดคล้องกับ พัฒนาการได้

2) **สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมของเยาวชนยุคดิจิทัล** : กล่าวคือ บริบทในสังคมปัจจุบันที่มี การเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้เกิดค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ผันแปร ส่งผลให้เด็กไม่สามารถจดจ่อกับสิ่งใดสิ่ง หนึ่งได้นาน ซึ่งมีผลกับอารมณ์โดยตรง ที่ทำให้มีความอ่อนไหวในสิ่งเร้าที่มากกระทบรอบด้าน จึงมีอารมณ์

แปรปรวนได้ง่าย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ครูพระจะต้องอภิวัฒน์และจัดกระบวนการสอนโดยการตระหนักรู้อยู่ตลอดเวลาอย่างถ่องแท้ และปรับกระบวนการถ่ายทอดให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยความเข้าใจ (สัมภาษณ์พระมหาเนติ นิตินาโค, 22 มกราคม 2563) กอปรการที่สภาพแวดล้อมทางครอบครัวขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงดู (สัมภาษณ์นางเกษร ยิ่งสม, 7 มกราคม 2563) ไม่สนับสนุนต่อยอดให้สอดคล้องกับการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรม ที่จะปลูกฝังให้มีจิตใต้สำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ของตนและส่วนรวม ทำให้ขาดระเบียบวินัย (สัมภาษณ์นายวิทย์ยุทธ ไร่สูงเนิน, 7 มกราคม 2563)

3) สภาพปัญหาระยะเวลาในการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล : การพูดคุยเพื่อสร้างพื้นที่ในการเรียนรู้ให้กับเยาวชนยุคดิจิทัลต้องใช้เวลา แต่ในขณะเดียวกันพบว่า ในจำนวนคาบเรียนทั้งหมดใน 1 อาทิตย์ ครูพระมีระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนให้กับเยาวชนเพียง 1 ชั่วโมง ซึ่งนับว่าน้อยมากต่อการปลูกฝังแนวทางแห่งคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล (สัมภาษณ์พระมหาเนติ นิตินาโค, 22 มกราคม 2563)

4) สภาพปัญหาด้านความต้องการของเยาวชน : ที่มีความต้องการพื้นที่ในการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ได้รับการเอาใจใส่จากครูพระ และได้รับการกระบวนการที่หลากหลายสอดคล้องกับอารมณ์ความต้องการจากปัจจัยภายใน (สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย, 21 มกราคม 2563) ซึ่งความต้องการเหล่านี้ สอดรับเกี่ยวกับเรื่องคุณภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูพระสอนศีลธรรม ความต้องการความสุขในการเรียน การได้รับการเอาใจใส่และคำชื่นชม รวมถึงการได้รับกำลังใจในการใช้ชีวิต

2. แนวทางปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีแก่เยาวชนยุคดิจิทัลของครูพระสอนศีลธรรม

ผู้วิจัยนำเสนอเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยโดยจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ หลักพุทธสันติวิธีที่นำมาปลูกฝังสร้างคุณลักษณะสันติวิธีให้กับเยาวชนยุคดิจิทัล และ แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีให้กับเยาวชนยุคดิจิทัลของครูพระสอนศีลธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 หลักพุทธสันติวิธีที่นำมาปลูกฝังสร้างคุณลักษณะสันติวิธีให้กับเยาวชนยุคดิจิทัล

ปัจจุบัน ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกระแสสังคมอยู่เสมอ จากเสียงสะท้อนของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา นักวิชาการศึกษา ครูพระสอนศีลธรรม และเยาวชน พบว่า การมีสติรู้ทันแสงความเปลี่ยนแปลงในสังคม และมีทักษะการไตร่ตรองต่อกระแสนั้นโดยแบบคายน คือ โยนิโสมนสิการ รวมทั้งการปฏิบัติตนให้ถูกต้องต่อแสงนั้น ด้วยความละเอียดและยำเกรงต่อแสงนั้นโดยชอบ คือ หิริ และโอตตปปะ การรับผิดชอบตนเองและสังคมบนพื้นฐานเบญจศีล –เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรนำมาปลูกฝังให้แก่วัยรุ่นในศตวรรษที่ 21 (สัมภาษณ์พระมหาณรงค์ราช ปณิธานิธิ, 26 มกราคม 2563) ตามที่ผู้วิจัยได้จำแนกไว้ ดังนี้ **1) พหุการธรรม คือ 1.สติ** ความระลึกได้อยู่เสมอในหน้าที่ความรับผิดชอบและตื่นตัวรู้เท่าทันอยู่เสมอในกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง **2.สัมปชัญญะ** เยาวชนต้องมีความรู้ที่จะปฏิบัติต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างถูกต้องและเหมาะสม **2) โยนิโสมนสิการ** คือ หลักธรรมที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการหรือวิธีการใคร่ครวญแบบแบบคายน **3) เบญจศีล-เบญจธรรม** การปลูกฝังให้เยาวชนมีความรับผิดชอบตามหน้าที่ระดับตนเอง จนไปถึงระดับสังคมนั้น จะต้องอาศัยหลักมนุษยธรรม 1. เว้นการเบียดเบียน (เมตตาและกรุณา) 2. เว้นการลักขโมย (สัมมาอาชีวะ) 3. เว้นการละเมิดความผิดต่อประเวณี (กามสังวร) 4. เว้นการไปปด (สัจจะ) 5. เว้นจากอบายมุข (สติสัมปชัญญะ) **4) โลกपालธรรม** คือ ธรรมคุ้มครองโลก 1. หิริ ความละเอียดใจ การอยู่สุภาพ

สังคมที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลง 2. โอดตัมปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่วร้ายไม่กล้ากราบทำ
ความผิด

2.2 แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีให้กับเยาวชนยุคดิจิทัลของครูพระสอน ศีลธรรม

แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล ของครูพระสอนศีลธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการของเยาวชน ด้วยหลัก “พุทธสันติวิธี” ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1. **การพัฒนาสันติภาวะของตัวผู้สอน (พระสอนศีลธรรม)** ด้วยหลัก **กัลยาณมิตรธรรม** (สัมภาษณ์พระมหาณรงค์ราช ปณิธานธิตี, 26 มกราคม 2563) ให้เป็น ผู้นำรัก นำเคารพ นำยกย่อง มีทักษะในการให้คำปรึกษา อดทนรับฟังต่อผู้เรียน สามารถกล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งแก่ศิษย์ และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย 2. **การพัฒนาสิ่งแวดล้อมบรรยากาศที่เอื้อต่อการบ่มเพาะสันติวิธี** คือ เน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักคุณธรรม ด้วยการบูรณาการส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตาม ลักษณะแห่งปัญญาวุฒิธรรม 4 ประการ คือ การอยู่ใกล้ผู้รู้ มีครู อาจารย์ดี มีข้อมูล มีสื่อที่ดี 1) การเรียนการสอนที่ดี 2) มีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี 3) ทำให้ความสามารถนาความรู้ไปใช้ในชีวิตได้ ถูกต้องเหมาะสม 4) 3. **การจัดเวลาเพื่อการบ่มเพาะสันติวิธีที่ต่อเนื่อง** โดยให้มอบหมายงานให้ไปต่อยอดนอกชั้นเรียน ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในคาบเรียน ให้เนื่องด้วยหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อสังคมในฐานะของตนๆ ด้วยการนำหลักทศ 6 มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาสันติวิธีสำหรับเยาวชน โดยมีการมอบหมายงานต่อเนื่อง เป็นโครงการ/กิจกรรมให้รับผิดชอบนอกเวลาเรียน และรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ และมีการกำกับติดตาม ให้เชื่อมโยงกับบทบาทหน้าที่ในชีวิตประจำวัน 4. **การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน :** ด้วยการพัฒนาผู้สอนให้ 1) **ส่วนที่เป็นบุคลิกภาพ** คือ ลักษณะที่มองเป็นภาพรวมในตัวของผู้สอน ทั้งในด้านรูปลักษณ์ และสัทลักษณะ โดยรูปลักษณ์นั้นควรมีท่วงท่าพร้อมทั้งมีอากัปกิริยามารยาทสง่างาม น่าดู น่าเลื่อมใส ด้านสัทลักษณะ 2) **ส่วนที่เป็นคุณสมบัติภายใน** หรือส่วนที่เป็นความรู้ความสามารถในการสอน จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และมีความรู้เชิงบูรณาการในศาสตร์ทั้งปวง อันเป็นประโยชน์อย่างไรสามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน สร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ได้ (สัมภาษณ์นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย, พระเทพพรเมธี, รศ.ดร., 10-21 มกราคม 2563)

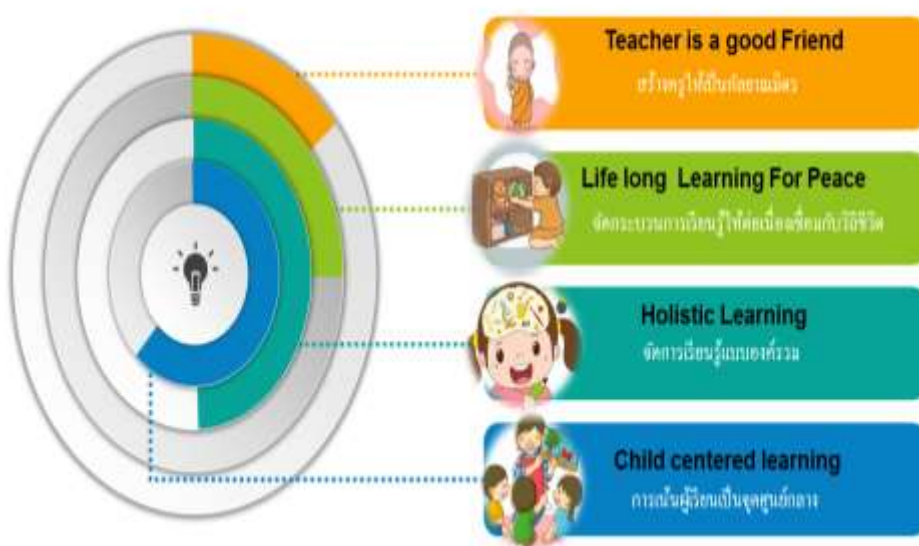

ตารางที่ 1: เปรียบเทียบปัญหาและแนวทางการแก้ไข

ปัญหาการปลูกฝัง คุณลักษณะสันติวิธี	แนวทางการแก้ไข	โมเดลองค์ความรู้งานวิจัย
ทักษะการปลูกฝังของครูพระ สอนศีลธรรม	พัฒนาทักษะการปลูกฝัง ของครูพระสอนศีลธรรม	Teacher is a good Friend : การพัฒนาทักษะตัวผู้สอนให้มี ภาวะที่แห่งความเป็น กัลยาณมิตร
บริบทแวดล้อมของเยาวชนยุค ดิจิทัล	ปรับบริบทสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเรียนรู้	Lifelong Learning For Peace : การจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่มีการพัฒนาผู้เรียนอยู่ ตลอดเวลา
ระยะในการปลูกฝัง คุณลักษณะสันติวิธี	พัฒนาทักษะการปลูกฝัง ให้เป็นการเรียนรู้ ตลอดเวลา	Holistic Learning : การ จัดการเรียนรู้แบบองค์รวม
ความต้องการของเยาวชน	จัดการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง	Child centered learning : การเน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง

ที่มา: พระมหาพงศธร ธมฺมภาณี (คลังสอน),(28 กุมภาพันธ์ 2563)

4 Strategy T-L-H-C Model

รูปที่ 1: 4 Strategy T-L-H-C Model

สรุป

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล” ดังกล่าวข้างต้น สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัลของครูพระสอนศีลธรรม พบว่าการขาดประสบการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษา รวมทั้งจิตวิทยาในการสอน เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายด้วยเทคนิคที่น่าสนใจ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องพัฒนาการด้านการเรียนในในเด็กแต่ละช่วงชั้น และความสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคโลกาภิวัตน์ รวมทั้งระยะเวลาต่อการปลูกฝังคุณลักษณะแห่งสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนที่ไม่เพียงพอต่อการได้รับความร่วมมือจากสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งเป็นเครื่องสนับสนุนกล่าวคือ สังคมและครอบครัว ซึ่งนับว่ามีผลทรงอิทธิพลโดยตรงต่อพัฒนาการของเยาวชนในยุคปัจจุบันควร ถือว่าเป็นปัญหาหลัก ที่มีต่อแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนยุค โดยเฉพาอย่างยิ่ง สภาพปัญหาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน ของครูพระที่ขาดความรู้ ประสบการณ์และจิตวิทยายาในการจัดการเรียนรู้ที่ไม่มีการนิเทศกำกับติดตามเพื่อประเมินและวัดผลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการแนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล ให้ทันต่อเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา ในสภาพแวดล้อมที่ความหลากหลาย ท่ามกลางสภาพสังคมแปรปรวน ซึ่งมิผลทำให้มีความอ่อนไหวต่อสิ่งเร้าที่มากกระทบ และพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นอย่างรวดเร็ว ทำให้การปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีของครูพระสอนศีลธรรมสำหรับเยาวชนไม่บรรลุผลตามที่ต้องการ

2. แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัลของครูพระสอนศีลธรรม ในวัตถุประสงค์นี้สามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็น คือ **1.หลักพุทธสันติวิธีที่นำมาปลูกฝังสร้างคุณลักษณะสันติวิธีให้กับเยาวชนยุคดิจิทัล** คือ หลักธรรมที่จะเป็นภูมิคุ้มกันให้เยาวชน มีสติรู้ทันแสความเปลี่ยนแปลงในสังคม และมีทักษะการไตร่ตรองต่อกระแสสังคมโดยแยกแยะ คือโยนิโสมนสิการ รวมทั้งการปฏิบัติตนให้ถูกต้องต่อแสนั้น ด้วยความละเอียดและยำเกรงต่อแสนั้นโดยชอบ คือ หิริ และโอตตปปะการรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมบนพื้นฐานเบญจศีล –เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรนำมาปลูกฝังให้แก่เยาวชนในศตวรรษที่ 21 **2.แนวทางการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีให้สำหรับเยาวชนยุคดิจิทัลของครูพระสอนศีลธรรม** ด้วยการพัฒนาสันติภาวะของตัวผู้สอน (ครูพระสอนศีลธรรม) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะสันติวิธีให้กับเยาวชน ให้มีทักษะเกี่ยวกับการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ และมีการนิเทศกำกับติดตามอยู่ตลอดเวลา โดยได้ผ่านกระบวนการสรรหาพระสอนที่ใจรักและจิตวิญญาณในการสอนอันเป็นคุณลักษณะของพระสอน และได้รับการถวายเครื่องมือในการออกแบบการเรียนรู้ ที่จะปรับชุดความคิดของที่จะสามารถจัดการเรียนรู้ได้ ให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่มันกำลังเปลี่ยนแปลง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และไม่หยุดพัฒนา โดยสามารถสร้างกลุ่มที่มีการนิเทศกำกับติดตามกันเองได้ และก็พัฒนากลุ่มพระสอนของตัวเอง เพื่อชี้แนะและปรับปรุงพัฒนากลุ่มของตัวเองอยู่ตลอดเวลา ในบริบทสิ่งแวดล้อมบรรยากาศที่เอื้อต่อการบ่มเพาะสันติวิธีให้น่าอยู่ น่าเรียน ก่อให้เกิดความรัก ความผูกพัน ส่งผลเกิดการพัฒนาสันติภาวะแก่เยาวชน ด้วยกระบวนการที่ออกแบบมาโดยไม่ได้จำเพาะการปลูกฝังแต่ในห้องเรียน แต่ต้องมีการมอบหมายงานให้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง ในวิถีแห่งชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลคณะผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้วิจัยซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก มีประเด็นสำคัญดังนี้ **1) การพัฒนาสันติภาวะของตัวผู้สอน (พระสอนศีลธรรม) :** ด้วย **กัลยาณมิตรธรรม** สอดคล้องแนวคิดของกรมวิชาการ ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้สอนต้องมีความน่ารักเป็นที่วางใจและสนิทสนมของศิษย์ (**ปิโย**) โดยครูที่จะเป็นที่รักของศิษย์ได้นั้น ต้องมีพฤติกรรมที่ดีงาม (มีศีลบริสุทธิ์) มีความเห็นถูกต้องทำนองคลองธรรม (เป็นสัมมาทิฐิ) มีความเที่ยงธรรม และดำรงตนเป็นที่เย็นใจแก่ศิษย์และผู้พบเห็น (**ครุ**) **นาคเรพ** หมายถึง การดำรงตนเป็นที่น่าเคารพในฐานะให้เกิดความรู้สึกรอบอุ้มใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย (**ภาวนีโย**) การหมั่นพัฒนาทักษะอยู่เสมออดิวัตนตัวเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างสม่ำเสมอ (**วัตตา**) พร้อมกับมีทักษะการสื่อสารที่สามารถแนะนำว่ากล่าวตักเตือน ประคับประคองให้อยู่ในทางสุจริตธรรม (**วจนกขโม**) รับฟังคำซักถามจากลูกศิษย์ด้วยความความเมตตาไม่แสดงกิริยาว่าจาที่ไม่สมควรออกมา (**คัมภีรญจะ กถัง กัตตา**) อธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่าย (**โน จัญญานะ นิโยชเย**) ไม่แนะนำในหนทางแห่งความเสื่อม **2) การพัฒนาสิ่งแวดล้อมบรรยากาศที่เอื้อต่อการบ่มเพาะสันติวิธี :** ให้ความร่วมมือร่วมใจ ระอาต เป็นระเบียบ สะดวกสบาย ปลอดภัย ส่งผลให้เกิดความริเริ่มสร้างสรรค์เสริมสร้างความตื่นรู้ ให้เกิดคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระดาว วิชิตมาโร (ไชยมุงคุณ) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาไม่ควรละเลย **3. การจัดเวลาเพื่อการบ่มเพาะสันติวิธีที่ต่อเนื่อง :** ในการปลูกฝังคุณลักษณะสันติวิธีสำหรับเยาวชนยุคดิจิทัล ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่จำเพาะในคาบชั่วโมงที่จัดทำการเรียนการสอน ด้วยการนำหลักสังคาลสูตร หรือทศ 6 มาบูรณาการผ่านงอบมอบหมายนอกชั่วโมงเรียน **4. การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน :** ให้สอดคล้องกับเสียงสะท้อนของเยาวชนคือ **1) ส่วนที่เป็นบุคลิกภาพ** คือ ลักษณะที่มองเป็นภาพรวมในตัวของผู้สอน ทั้งในด้านรูปลักษณ์และสัทลักษณ์ โดยรูปลักษณ์นั้นควรมีท่วงท่าพร้อมทั้งมีอากัปกริยา มารยาทสง่างาม น่าดู น่าเลื่อมใส ด้านสัทลักษณ์ **2) ส่วนที่เป็นคุณสมบัติภายใน** หรือส่วนที่เป็นความรู้ ความสามารถในการสอน เชื่อมโยงความรู้ทั้งหลายเข้าด้วยกัน สร้างความคิดและเหตุผลขึ้นใหม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *ธรรมานุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตที่ดีงาม*. (พิมพ์ครั้งที่ 345). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระดาว วิจิตมาโร (ไชยมงคล). (2552). *ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อสภาพแวดล้อม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญเรือง ไตรเรืองวรวัชร. (มปพ.). *ผลสำรวจพฤติกรรมวัยรุ่น : มติชนออนไลน์*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_983055. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2562.
- ยุทธศาสตร์ชาติ. (มปพ.). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์: วิถีพีเดีย*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : https://www.nesdb.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlan_Oct2018.pdf. สืบค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2562.